

Hanna Krzyżanowska

Ogólnopolski konkurs na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego

Ochrona Zabytków 31/2 (121), 137-138

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Uroczystą oprawę jubileuszu stworzył koncert z udziałem popularnych aktorów i wykonawców. Wspomnieniami ze swej działalności podzielili się z zebranymi: prof. dr Jan Zachwatowicz, prof. dr Stanisław Lorentz, dr Stanisław Szymański, prof. dr Jerzy Sienkiewicz i prof. dr Stanisława Sawicka.

Prof. J. Zachwatowicz przypomniał m.in. atmosferę burzliwych dyskusji „u Baryczków” nad innowacjami technicznymi przy restauracji i konserwacji obiektów zabytkowych. Podkreślił, iż własna praktyka utwierdziła go w przekonaniu, że „nie prawo, lecz właśnie świadomość społeczna jest najlepszym instrumentem do działania w zakresie ochrony zabytków”. Prof. St. Lo-

rentz wspomnieli o dużej roli, jaką odegrali w Towarzystwie Władysław Tatarkiewicz, Jarosław Wojciechowski i Juliusz Kłos. Mówił też o działalności TOnZP w okresie drugiej wojny światowej. Sprawę żywotności Towarzystwa w czasie okupacji hitlerowskiej przypomniał również prof. J. Sienkiewicz, a o staraniach reaktywowania tego społecznego organu po wojnie mówił dr St. Szymański. Nawiązując do wypowiedzi prof. St. Lorentza o Juliuszu Kłosie, prof. St. Sawicka poruszyła sprawę zakładania przez tegoż w czasie pierwszej wojny światowej archiwum Towarzystwa. Uroczystości w Starej Pomarańczarni towarzyszył pokaz dokumentów, publikacji i fotografii obrazujących działalność

TOnZP. Wystawę tę w dużej mierze oparto na scenariuszu pokazu zorganizowanego w 1958 r. z okazji 50-lecia Towarzystwa. Scenariusz i materiały, użyte przez mgr Hannę Zembrzuską wzbogacone zostały m.in. mapą Polski w granicach trzech zaborów, z naniesionymi miejscowościami, w których Towarzystwo przeprowadzało akcje konserwatorskie. Uaoczniało to rozległość działań Towarzystwa.

Jubileuszowe zebranie przypomniało słowami prof. J. Zachwatowicza, że „społeczne działanie powinno być właściwą bazą całej sprawy ochrony zabytków”.

Bożena Wierzbicka

OGÓLNOPOLSKI KONKURS NA NAJLEPSZEGO UŻYTKOWNIKA OBIEKTU ZABYTKOWEGO

Prowadzone w ciągu ostatnich kilku lat przez służbę konserwatorską intensywne działania zmierzające do zapewnienia opuszczonym lub źle użytkowanym zabytkom architektury właściwych gospodarzy przynoszą niebagatelne efekty, choć problem zagospodarowania zabytków nieruchomych jest wciąż jeszcze aktualny. Według informacji wojewódzkich konserwatorów zabytków w okresie 4 lat, tj. od początku 1973 do końca 1976 r., dwieście kilkadziesiąt budynków zabytkowych zostało przekazanych lub znajdowało się w trakcie przekazywania nowym użytkownikom. Dla porównania — przed 1973 r. liczba przekazanych do zagospodarowania obiektów dochodziła najwyżej do kilkunastu rocznie. Przyczyny tej poprawy były omówione w artykule *Problemy użytkowania zabytków architektury* („Ochrona Zabytków”, nr 2, 1976).

Do akcji popularyzujących mecenat zakładów pracy nad dobrami kultury należy konkurs na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego. Zainaugurowany w 1975 r., stał się doroczną imprezą organizowaną przez Generalnego Konserwatora Zabytków.

Uroczyste zakończenie konkursu 1977 odbyło się 19 grudnia. Nagrody i dyplomy wręczył laureatom minister kultury i sztuki. Ze względu na wysoki, w znacznym stopniu wyrównany poziom użytkowania obiektów zgłoszonych na konkurs w 1977 r. jury przyjęło inną niż w ubiegłych latach klasyfikację, przyznając nagrody I stopnia aż 6 użytkownikom, nagrody II stopnia — 5 użytkownikom, nagrody III stopnia — 4 użytkownikom. Ponadto przyznano jedną nagrodę specjalną oraz cztery wyróżnienia. Łącznie nagrody i wyróżnienia otrzymało 20 wzorowych, bardzo dobrych i dobrych gospodarzy obiektów zabytkowych.

Dużą grupę laureatów, jak co roku, stanowiły jednostki resortu rolnictwa — aż 8 instytucji; pozostali użytkownicy prezentowali resorty: zdrowia — 2 instytucje, oświaty — 2, wojska — 2, nauki — 1, turystyki — 1, energetyki — 1; ponadto nagrody otrzymała 1 organizacja społeczna i 2 osoby fizyczne.

Nagrodę I stopnia otrzymały:

— Państwowy Ośrodek Hodowli Zarodkowej w Garzynie, woj. leszczyńskie — za wyremontowanie, wysoką jakość prac budowlano-konserwatorskich, wzorowe zagospodarowanie zespołu pałacowego w Garzynie oraz za opiekę nad innymi budynkami zabytkowymi;

— Stanisław Guzik — za bardzo dobrze przeprowadzony remont renesansowej kamieniczki w Krośnie, interesującą adaptację piwnic na lokal gastronomiczny i zasługi w ochronie zabytków;

— Wojskowe Zespoły Wypoczynkowe w Szklarskiej Porębie — za wyremontowanie,

1. Pałac w Garzynie (woj. leszczyńskie) (fot. B. Marciniak)

2. Pałac w Strzelcach

bardzo dobre wyposażenie i wzorowe utrzymanie zamku Czocha;

— Polska Akademia Nauk, Oddział w Krakowie — za rewaloryzację, wysoki poziom zagospodarowania i wyposażenia oraz wzorowe utrzymanie zespołu dworskiego w Mogiłanach;

— Kombinat Państwowych Gospodarstw Rolnych Ptaszkowo, woj. poznańskie — za remont, adaptację i właściwe wykorzystanie karczmy w Ptaszkowie i pałacu w Cykowie oraz za opiekę nad innymi obiektami zabytkowymi;

— Kombinat Rolny „Noteć” w Pile — za wysoki poziom prac remontowo-rewaloryzacyjnych zespołu i bardzo trafną aranżację wewnątrz pałacu w Strzelcach.

3. Wiatrak w Lesznie, własność A. Pralata (fot. B. Marciniak)

Nagrodę II stopnia otrzymały:

— Kombinat Państwowych Gospodarstw Rolnych Bieganowo, woj. poznańskie — za opiekę nad zabytkami, a szczególnie za odbudowę, wyremontowanie i bardzo dobre zagospodarowanie zameczku Myślińskiego w Bugaju i dworu w Bieganowie;

— Szkoła Podstawowa w Jasionnej, woj. sieradzkie — za wielkie zasługi w prawidłowym wykorzystaniu i bardzo dobrym utrzymaniu dworu w Jasionnej;

— Ministerstwo Energetyki i Energii Atomowej — za rewaloryzację, adaptację i bardzo staranne utrzymanie zespołu pałacowego w Konarach;

— Krapkowieckie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne — za zagospodarowanie i interesującą adaptację na cele muzealne wieży bramy górnej w Krapkowicach oraz za opiekę nad innymi zabytkami;

— Państwowy Dom Dziecka w Strzyżowie, woj. rzeszowskie — za wyremontowanie, prawidłowe zagospodarowanie i wzorowe utrzymanie zespołu pałacowego w Strzyżowie.

Nagrodę III stopnia otrzymały:

— Państwowe Gospodarstwo Rolne w Bykowie, woj. krośnieńskie — za remont dworu i ciekawą adaptację jego piwnic na kawiarnię;

— Zespół Szkół Rolniczych w Komornie, woj. opolskie — za wyremontowanie i zagospodarowanie na cele kulturalno-socjalne dworu w Komornie;

— Wojskowy Wypoczynkowy Dom w Sopocie — za restaurację, prawidłowe wykorzystanie i wyeksponowanie zabytkowych cech willi w Sopocie;

— Okręgowy Zespół Gospodarki Turystycznej PTTK w Zielonej Górze — za przeprowadzenie kapitalnego remontu i adaptację na Dom Turysty dawnego klasztoru augustianów w Żaganach.

Nagrodę specjalną otrzymał Antoni Pralata — za wzorowe utrzymanie i użytkowa-

nie zgodne z pierwotną funkcją wiatraka w Lesznie.

Wyróżnienia za wyremontowanie, zagospodarowanie i właściwe utrzymanie obiektów zabytkowych otrzymały:

— Państwowe Prewentorium Przeciwgruźlicze w Gościeradowie, woj. tarnobrzeskie;

— Państwowy Ośrodek Hodowli Zarodowej w Ostrowcu, woj. koszalińskie,

— Państwowe Technikum Rolnicze w Płotach, woj. szczecińskie;

— Gminna Szkoła Zbiorcza w Wiśniowej, woj. tarnobrzeskie.

Oprócz państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej, które w ostatnich latach stały się największym mecenasem dóbr kultury i uzyskują w konkursach wysokie miejsca, na uwagę zasługują dwie instytucje-laureatki: jednostki resortów oświaty i zdrowia. Na ogół funkcje oświaty, zdrowia i opieki społecznej trudno dostosować do potrzeb i zasad ochrony zabytków, co potwierdzają liczne przykłady. Mimo to, biorące każdego roku udział w konkursie szkoły i zakłady lecznicze otrzymują nagrody lub wyróżnienia. Nagrodzone w 1977 r. Szkoła Podstawowa w Jasionnej i Państwowy Dom Dziecka w Strzyżowie rozwiązały ten trudny problem, wzorowo wywiązując się z podwójnych obowiązków. Od dwóch lat biorą udział w konkursie z bardzo dobrymi wynikami instytucje wojskowe. Budynki zabytkowe znajdujące się w zarządzie wojska są dobrze użytkowane i starannie utrzymywane.

Duże uznanie należy się Stanisławowi Guzikowi, laureatowi nagrody I stopnia. Stanisław Guzik, mistrz piekarski, kilka lat temu kupił tzw. Kamienicę Wójtowską w Krośnie, znajdującą się w awaryjnym stanie. Własnymi siłami, przy pomocy wynajętego zespołu murarzy i pod nadzorem konserwatorskim przeprowadził remont kapitalny, w czasie którego zostały odsłonięte fragmenty zabytkowej kamieniarki oraz dwie kolumny w podcieniu. W piwnicach kamieniczki urządził właściciel lokal gastronomiczny pod nazwą „Bar Wójtowski”. Dobrze dobrane meble, oświetlenie, wyeksponowane fragmenty kamieniarki podnoszą nastrój i urok lokalu. Na piętrach znajdują się mieszkania właściciela i jego rodziny, natomiast lokal sklepowy na parterze zostanie wykorzystany na cukiernię. Stanisław Guzik wykazuje ogromne zaangażowanie i zrozumienie dla spraw ochrony zabytków. W większości wypadków jednostki starające się o przejęcie obiektów zabytkowych muszą pokonać ogromne przeszkody, zanim osiągną zamierzony cel. Ze szczególnymi trudnościami spotykają się osoby fizyczne, choć jednostki gospodarki społecznej również nie mają łatwego zadania. W celu uregulowania tych spraw Ministerstwo Kultury i Sztuki kończy przygotowanie projektu wysokiej rangi aktu prawnego w sprawie wykorzystania na cele inwestycyjne zabytków nieruchomości. Projekt przewiduje ujęcie w jednym akcie prawnym przepisów uchwał Rady Ministrów Nr 102 z 1957 r. w sprawie lokalizacji inwestycji w obiektach zabytkowych oraz Nr 418 z 1960 r. o zasadach wykorzystania obiektów zabytkowych na cele użytkowe, a także, co najważniejsze, wiele istotnych uprawnień dla użytkowników nieruchomości zabytkowych — osób prawnych i fizycznych.

Hanna Krzyżanowska